

KAS BUDALASED TÄHISTAVAD JÕULE?

Kuna lähenevate jõuludega ilmuvad avalikesse kohtadesse pilkuköitvad kaunistused, värviline valgustus, päkapikud ja piparkoogid ning kõik muu, mis jõulude juurde kuulub, siis võib tekkida küsimus, kas ka budalased tähistavad jõule?

Enamik eestlasi on ateistid, kuid ka paljud ateistid toovad jõulude ajal tuppa kuuse ja ehivad selle kaunistustega. Värske kuusevaigu lõhn, kaunistused ja hubane küünlasära tekitavad kodus mõnusa tunde.

Paljudele kristlastele võib olla üllatuseks, et budalaste hoiak usundite pühadesse on positiivne. Kõiki Buddha õpetusi koondavas paalikeelses „Tipiṭaka’s“ toodud „Subhasutta“ (Subhasuttam MN 99) räägib sellest, kuidas noor braahmani õpilane Subha Todeyyaputta läks Buddha juurde ja esitas talle mitmeid küsimusi. Subha väite sellest, nagu kuulduste järgi õpetaks Buddha teed jumal Brahmā juurde, vastas Buddha, et sõbralikkuse, kaastunde, osavõtlikku rõõmu ja neutraalsuse arendamine meeles ongi tee jumal Brahmā asupaika, kuna need neli meeles seisundit on kõikehõlmavad ning mõõtmatud. Sõbralikkus ja teised inimestele heameelt valmistavad meeles seisundid ei kuulu aga Buddhale ega jumalatele, vaid need on universaalsed. Sestap tunneb budalane kaasrõõmu nii kristlaste kui ka kõikide teiste usundite järgijate rõõmust.

Buddha õpetuses on hästi tuntud ka bodhisatta ehk virgumisolendi ideaal. Enne virgumist aitas Buddha isetult lugematuid ajastuid kõiki abivajajaid. Virgumisolendi teele asunu arendab endas kaastunnet, headus ja lahkete sõbralikkust võrdselt kõikide olendite suhtes. Bodhisatta kirjeldusega sobib suurepäraselt ka Jeesus, kes aitas isetult kannatavaid inimesi ja oli teistele eeskujuks kaastunde, sõbralikkuse ja headusega.

Mõned võivad ehk küsida, kas budalasel võiks olla kodus kuusepuu? Enamik inimesi ilmselt ei teagi, et kristlaste seas jõulupuuks kutsutav kuusepuu oli osa algselt talvist pööripäeva tähistavast paganlikust traditsioonist, mis oli kiriku poolt keelatud ning mida kristlased sugugi omaks võtta ei tahtnud. Alles pärast seda, kui kuninganna Victoria 1800. aastate lõpus jõulupuud propageerima hakkas, kiitsid selle ameeriklased heaks. 25. detsember, mil kristlased tähistavad jõulupüha, oli tol ajal väga populaarne, sest just siis tähistas rahvas paganlikku pööripäeva. Kuna toona olid detsembrikuised pidustused saanud tavaks, kasutas kirik ära juba väljakujunenud traditsioone. Vaatamata sellele, et tänase päevani on Jeesuse täpne sünnikuupäev teadmata, nimetasid kirikujuhid paganlikud pühad ümber kristlikeks pühadeks ja hakkasid pööripäeva ajal tähistama Jeesuse sündimist. Detsembris tähistatakse ka terve kuu budalaste seas olulist *bodhi*-päeva ehk Buddha virgumise päeva. Sarnaste värviliste valgustustega, mida ka kristlased kasutavad kuusepuul, ehitakse detsembris

Buddha õpetust järgivates kodudes viigi- ehk kummipuu või kuusepuu, sõltub sellest, mida konkreetne pere eelistab. Seega, kuusepuu tuppa toomine jõulude ajal on budalikus peres igati sobilik, seda eriti juhul, kui osad pereliikmed on nt kristlased ja teised budalased.

Jõulude ajal kingituste jagamine või kuuse alla panemine on samuti suhteliselt hiline komme. Budalaste seisukohast esindab see sõbralikkuse, hoolivuse ja armastuse väljendamist. Buddha õpetuse valguses ei sobi kinkida relva ega teisi kannatusi põhjustavaid asju.

Kui aga rääkida vaimsetest kingitustest, siis Buddha ja Jeesuse vaimsed pärandikingid on muidugi erinevad. Jeesus õpetas päästet läbi palve ja usu kõikloojasse jumalasse, mis saabub tulevikus, peale surma. Buddha õpetas kannatustest vabanemist läbi kõlbluse, tarkuse ja keskenduse arendamise, mis on võimalik saavutada juba selles elus, siin ja praegu. Sellepärast ei saa Buddha õpetust rangelt võttes ka usundiks nimetada, kuna Buddha õpetuses puudub palve, usk kõikelloojasse jumalasse ning selle usu kaudu vabanemisse ja muu usundile omane, samas aga tunnistavad ka budalased inimestest erinevate võimetega deevade (jumaluste) olemasolu.

Ajalooline Buddha Gotama polnud jumal ega taevalik sõnumitooja. Ta oli tavaline inimene, kes puhastas meele kõlbluse, tarkuse ja keskendumise arendamise teel rüvetavatest plekkidest (ihast, vihast, mitteteadmised, kadedusest, sallimatusest jms), saavutas virgumise ning vabanes. Kui kristlane kummardab Jeesuse kuju ees, palvetab ta, et Jumal tema patud andeks annaks ning vabastaks ülekohtust. Budalased kummardavad aga Buddha kuju ees avaldamaks India kombe kohaselt austust ja tänu oma Õpetajale, kes avastas kõikidest kannatustest vabanemise tee ja kinkis selle ülimast kaastundest kogu inimkonnale. Kristluses on päästvateks vahendites moraal, usk ja palved, mis peaks juhtima jumalani, kes omab ainuvõimu vabastada inimene pattudest. Kui kristluses eeldatakse pattude ülestunnistamist ja kahetsemist, mis läbi õiglase jumal annab inimestele nende eksimused andeks ja puhastab nad ülekohtust, siis budalane teab, et kui palju ta ka Buddhat ei paluks, ei saa Buddha teda päästa. Me peame ise arendama endas tarkust, kõlblust ning keskendust, ise vabastama ennast valedest vaadetest ja piiravatest uskustest ning kannatusi toovatest meeleplekkidest, kuna vaid nii on võimalik puhastada meel kurjast, saavutada maistületavad teadmised, virguda ja vaibuda. Kui budalane ohverdab Buddha kuju ees toitu või vett, siis pole see sama, mis jumalale annetamine. Buddha kuju ette annetuste asetamine on meele puhastamist väljendav rituaalne akt, mis esindab maisest loobumist, isetu annetamise teostamist ning dhamma kohaselt elamist. Näiteks, süüdates Buddha kuju ees küünla, lausub budalane mõttes: „Nii nagu see valgus hävitab pimeduse, olgu mul tarkust hävitada teadmatust!“ Süüdates aga lõhnaviiruki, lausub ta: „Nii nagu see meeldiv lõhn on püsitu ja kaduv, olgu mul pidevalt meeles elu püsitu loomus!“ Samas on kristlikes ja budalikes rituaalides ka sarnasusi. Näiteks annetades pühakojas lilli või

viirukeid tahetakse tunda, et ollakse oma ülimalle eeskujule lähedal ja saadakse seeläbi vaimset innustust tema õilsast isikust. Kummardamisega väljendavad nii kristlased kui budalased austust ja arendavad alandlikkust.

Ka kingituste kinkimise tavaline osalemine on sobilik, kuna sellega saab budalane teostada isetut headust ja maistest asjadest loobumist. Kingi soetamise ajendiks ei peaks olema reklaam või maksumus, vaid kingitus peaks järgima saaja tegelikke vajadusi, tulema südamest ning väljendama asutust kingi saaja vastu.

Seega, kas ka budalased rõõmustavad koos kristlastega jõulude ajal? Vastus on: aga loomulikult!

Ilusat pühadeaega!

Ṭhitañña bhikkhu

8. detsember 2015, Bangkok

Täiendatud 20.12.2022, Bodhi Templis